

MRKVIČKA

METODIKA A REALIZACE KOMPLEXNÍ EKOLOGICKÉ VÝCHOVY PRO MATEŘSKÉ ŠKOLY

INFORMAČNÍ BULLETIN SÍŤE MATEŘSKÝCH ŠKOL SE ZÁJMEM O EKOLOGICKOU VÝCHOVU

ČÍSLO 2 / ROČNÍK 11 / ČERVEN 2018

HLAVNÍ TÉMA

ŽIJEME
SPOLEČNĚ

OBSAH

Jak se v tom propojeném světě vyznat?.....	1
Dítě v mateřské škole	
a různorodý, propojený svět	2
Anyana – děti a svět	4
Příběh Yasmeeny a Wardy	4
Putování za Afrikou.....	7
Skřítci živlu: Větrníček, Vodníček,	
Zemníček a Ohníček	9
Co se děje v Kytičce?.....	10
Pojďme spolu měnit budoucnost	
a začneme u dětí.....	11
Cesta k lidem začíná pochopením	
stejnosti a jinakosti.....	12
Rok v přírodě se skřítkem Lískáčkem (2) ...	13
Persona Dolls – panenky s osobností	15
Pomocníci	16

Jak se v tom propojeném světě vyznat?

Je nás na Zemi čím dál víc lidí a planeta má omezené zdroje. Potřebujeme spolu vycházet v míru a spolupracovat, zvláště když čelíme problémům, které přesahují nejen jednotlivce, ale i celé národy a kontinenty. Potřebujeme v tom světě nebývale propojeném tolika způsoby – globalizovaném – být otevření a citliví. Ožehavá témata doby se dotýkají každého z nás bez ohledu na věk, i když to není na první pohled vidět. Všeobecná média přinášejí už i malým dětem spoustu informací z různých kultur a oblastí. Jsme jim vystaveni, ať chceme, nebo nechceme. Jak se v tom vyznat? Ukotvit všechny ty informace, pochopit, vytvořit si na ně názor pomáhá globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchova. Mají tyto vzdělávací směry své místo i v mateřských školách?

Lenka Dudková, dnes Pánková, už jako studentka na Univerzitě Palackého v Olomouci před deseti lety byla přesvědčena, že ano. Odpovědi na související otázky pak rozvedla ve své diplomové práci „Globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchova v mateřských školách“ pod vedením Heleny Nováč-

kové (diplomová práce je volně dostupná na internetu). Lenka už tehdy měla zkušenosti s lektorováním programů globálního rozvojového vzdělávání a multikulturní výchovy v organizaci ARPOK, o. p. s. kterou dnes vede, a podílela se spolu s řadou pedagogů na tvorbě metodických materiálů Anyana – děti a svět. A za jeden z nejdůležitějších milníků ve svém životě považuje čtvrtrok, který strávila na stáži v Zambii. Praxe v lektorování globálního rozvojového vzdělávání a multikulturní výchovy ji přivedla k poznání, jaké metody a formy výuky je možné pro předškolní věk použít. Mateřské školy mají o zmíněné a tematicky podobné metodické materiály a programy stále zájem, stejně tak o vzdělávací programy organizací, jako je Člověk v tísni – vzdělávací program Varianty, společnost NaZemi nebo Adra.

Tato Mrkvička vám na následujících stránkách nabízí ochutnávku možností, jak vést děti k chápání stejnosti a jinakosti u lidí, k chápání naší propojenosti s tím složitým světem. ●

Hanka Kolářová s využitím textu Lenky Pánkové

Dítě v mateřské škole a různorodý, propojený svět

Předškolní vzdělávání by mělo probíhat především formou nezávazné dětské hry.

Dostatečně by se mělo uplatňovat učení založené na vytváření a využívání situací, které poskytují dítěti srozumitelné praktické ukázky životních souvislostí, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje, a lépe tak chápalo jejich smysl. Významnou roli v procesu učení sehrává přirozená nápodoba... V tomto duchu se připravoval Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Zajímavé podněty k tomu poskytuje globální výchova.

GLOBÁLNÍ VÝCHOVA

Co je globální výchova? Co s ní mají společného globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchova?

Podle North-South Centre, založeného Radou Evropy pro na podporu spolupráce mezi Severem a Jihem, **globální výchova** zahrnuje termíny rozvojové vzdělávání, vzdělávání k lidským právům, vzdělávání pro udržitelnost, vzdělávání k míru a prevenci konfliktů a interkulturní vzdělávání. Globální výchova tedy tvoří jakýsi štít nad výše uvedenými druhy vzdělávání a výchov. Tento model je známý především z prací kanadských pedagogů Davida Pikea a Grahama Selbyho. Jejich koncept se používá i v České republice a lze ho znázornit následovně:

Interkulturní (multikulturní) vzdělávání usiluje prostřednictvím vzdělávacích programů o vytváření způsobilosti lidí chápat a respektovat i jiné kultury než svou vlastní, eliminovat nebo oslabovat etnické či rasové předsudky.

Globální rozvojové vzdělávání vede studenty k porozumění současným naléhavým problémům týkajícím se např. globálních změn současné společnosti, chudoby, migrace či odlišností mezi různými kulturami a náboženstvími. Prohlubuje chápání

jejich souvislostí a pomáhá nalézat možnosti jejich řešení. Součástí globálního rozvojového vzdělávání je aktivní zapojování žáků do výuky.

PLANETÁRNÍ VĚDOMÍ A DÍTĚ V CENTRU POZORNOSTI

V globální výchově podle Davida Pikea a Grahama Selbyho se propojují dva směry pedagogické teorie a praxe:

Základem prvního směru je **planetární vědomí (worldmindedness)**. Tento směr vznikl ve Velké Británii mezi světovými válkami, jeho cílem je respektování principu „jedné planety“. Podle Pikea a Selbyho „úkolom vzdělávání je utvářet osobnost člověka, který toleruje lidi z jiných kultur, s jiným vyznáním a světovým názorem a váží si jich; utvářet občana, který chápe globální problémy a trendy, různá hlediska a úhly pohledu.“

V centru druhého směru stojí ústřední postavení dítěte (**child-centredness**). Tento směr má delší tradici, vychází například z učení pedagoga Johna Deweye. Základ tvoří poznání, že děti se nejlépe učí v případě, kdy podporujeme jejich zkoumání a objevování a kdy je bereme jako jedinečné osobnosti s vlastními názory.

Mezi pedagogy zabývajícími se globální výchovou panuje shoda, že jejich oblast zájmu zahrnuje čtyři základní a navzájem hluboce spjaté dimenze. První z nich je **prostorová dimenze**: Výchovný proces by měl vypěstovat vědomí a chápání neustále rostoucí vzájemné provázanosti současného světa. Druhá je **dimenze časová**: Interpretace minulosti vychází z našich zájmů a priorit v přítomnosti a z našeho vnímání (vědomého či nevědomého) budoucnosti. Třetí je **dimenze problémů**: Současné globální problémy, jako je zhoršování životního prostředí, porušování lidských práv, konflikty a nerovnost ve světě, se neodhrávají pouze v čase a prostoru, ale v těsném vzájemném propojení. Propagátoři globální výchovy se shodují, že uvedené tři „vnější“ dimenze jsou v dynamické souhře se čtvrtou – „vnitřní“ – dimenzí. Vzrůstající uvědomování si světa jde nevyhnutelně ruku v ruce i se zvyšováním úrovně vnímání sebe sama.

KLASICKÁ VERSUS GLOBÁLNÍ VÝCHOVA

Klasickou výchovu a způsob učení ve školách Pike a Selby vnímali následovně:

- znalosti přicházejí ústy učitele nebo ze stránek knih a publikací (žák pouze přijímá informace, je pasivní)
- nejdůležitější dovedností je dobře si učivo zapamatovat
- názor jednotlivce ztrácí hodnotu, pokud ho neumíme prosadit a nedostatečně ho zdůrazňujeme
- city jsou nepatřičné a je třeba je ovládat
- hlavním cílem vzdělání je být schopen dělat věci lépe a rychleji než ostatní
- vědomosti přicházejí v oddělených, nesouvisících blocích
- úspěch je odměněn, neúspěch potrestán
- učební plán každého jednotlivce musí být řízen a kontrolován nějakou autoritou

Srovnáním vyniknou rozdíly, jakými oproti klasické výchově vymezovali výchovu globální:

- znalosti jsou získávány aktivní formou: experiment, zkoumání, pozorování atd.
- je kladen důraz na pochopení učiva a osvojení si znalostí, dovedností a postojů
- každý má prostor vyjádřit vlastní názor
- pracuje s emocemi, využívá je pro vytváření postojů
- hlavním cílem vzdělávání je být plnohodnotnou součástí celku, spoluprací s ostatními vytvářet fungující celek
- vědomosti dětí získávají v souvislostech a je kladen důraz na provázanost informací
- nezaměřuje se na výsledek, oceňuje snahu
- je kladen důraz na sebehodnocení jednotlivce

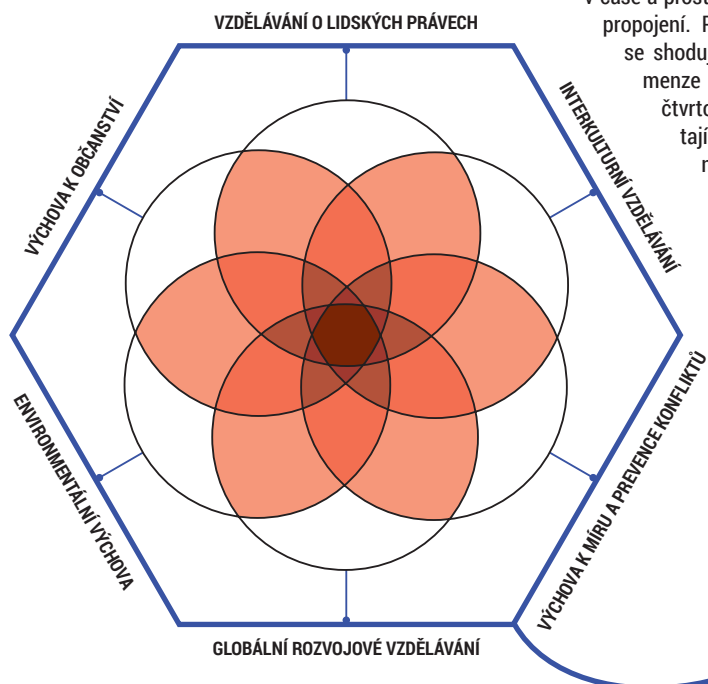
Pokud srovnáme koncepci globální výchovy se záměry reformy, která v Česku přinesla rámcové vzdělávací programy, vidíme shodu v cílech, očekávaných výstupech a metodách. Klasický výklad (zejména u starších školáků a studentů) samozřejmě asi nikdy nezmizí, nicméně přidávají se modernější metody výuky, pracuje se s dovednostmi a postoji dětí, klade se důraz na praktičnost.

JAK SE ZAČLEŇUJE GLOBÁLNÍ VÝCHOVA DO VÝUKY

Podle Pikea a Selbyho existují dvě obecné metody začlenění globální výchovy do školních kurikul.

Infuze nemá vliv na organizaci kurikula. Předmětům se může nadále vyučovat odděleně. V rámci každého předmětu však musíme zdůrazňovat propojení s dalšími oblastmi kurikula, a zasadit tak do myslí žáků zárodek integrace.

Základním předpokladem využití metody **integrate** je organizace procesu učení, která co nejvíce odpovídá situacím reálného života. Měla by být založená na chápání světa jako systému, v němž lze téma či problém odpovídajícím způsobem pochopit pouze jejich zkoumáním ve vztazích s dalšími souvisejícími jevy. Je tedy vhodné zaměřit kurikulum tematicky – soustředit ho okolo všeobecných témat a problémů. V jeho rámci děti získávají i znalosti a dovednosti z tradičních předmětů.

GLOBÁLNÍ VÝCHOVA

Zdroj: Nádvořík, O.,
Volfová, A. (ed.):
Společný svět

▼ Svět se dá vybarvit. Společnost NaZemi na svých internetových stránkách nabízí ke stažení zdarma aktivity a různé materiály vhodné pro globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchovu. Najdete mezi nimi i omalovánky o fair trade kakaou s kresbami Dalibora Krcha. Zdroj: <https://www.nazemi.cz/cs/omalovanky-svet-se-da-vybarvit>

GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Podle Národní strategie globálního rozvojového vzdělávání je globální rozvojové vzdělávání celoživotní vzdělávací proces, který vede k porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům, které čím dál více ovlivňují životy lidí v globalizovaném světě. Rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopní a ochotní aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů. Globální rozvojové vzdělávání směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život.

Pojem globální rozvojové vzdělávání vychází z anglických pojmů Global Education a Development Education, přičemž pro český termín byla s ohledem na specifickou českou prostředí doporučena pracovní skupinou pro přípravu národní strategie GRV kombinace obou těchto pojmů. Důvodem je fakt, že termín již několik let aktivně používá pedagogická odborná i laická veřejnost, a zároveň vyjadřuje rozvojový aspekt tohoto pojmu nikoliv ve významu osobnostního rozvoje, ale rozvoje globálního. Dalším důvodem je, že v mezinárodním prostředí se v posledních letech upouští od pojmu „Development Education“ a nahrazuje se pojmem „Global Education“, neboť problémy rozvojových zemí významně ovlivňují situaci celého světa, a je tedy nutné se jimi zabývat z globálního pohledu.

GLOBÁLNÍ ROZVOJOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání je rozvojová problematika zastoupena ve vzdělávací oblasti Dítě a svět.

Důležitost globálního rozvojového vzdělávání pro předškolní věk je vysoká. Děti jsou velice zvědavé, zajímají se o vše, co kolem sebe vidí. I malé děti mají dnes přístup k médiím, a tudíž mohou vidět mnohdy smutné a kruté záběry z jiných koutů světa. Je to dobře? Co to udělá s jejich psychikou? Pochopitelně záleží na záběrech a obrázcích, které

se k dětem dostanou. Velice důležité je s těmito informacemi dále pracovat, proto je i pro ně určené globální rozvojové vzdělávání. Je ale pochopitelné, že cíle jsou přizpůsobené věku dětí. Pro děti v mateřských školách se cíle globálního rozvojového vzdělávání mohou stanovit následovně:

1. Znalosti
 - děti porovnávají životní podmínky lidí z rozvojových a rozvinutých zemí
 - děti si uvědomují solidaritu a znají princip pomoci
2. Dovednosti
 - děti komunikují s ostatními členy týmu
 - děti vyjadřují vlastní názor
 - děti rozvíjejí představivost
 - děti třídí informace, soustředí se na detail v textu (slyšeném nebo čteném)
 - děti rozvíjejí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národností a etnik
3. Postoje
 - děti jsou solidární s lidmi žijícími v jiných životních podmínkách
 - děti jsou si vědomy výhod spolupráce s ostatními lidmi

MULTIKULURNÍ/INTERKULURNÍ VÝCHOVA

V České republice není mezi autory a organizacemi zabývajícími se touto oblastí terminologická jednotnost. Nejčastěji se používá multikulturní výchova. Projekt Varianty organizace Člověk v tísni ale používá pojem interkulturní vzdělávání. Je mezi těmito termíny nějaký rozdíl? Podle editora knihy Interkulturní vzdělávání: příručka nejen pro středoškolské pedagogy Jana Buryánka slovo „multikulturní“ znamená pouze existenci několika kultur vedle sebe, ale nepředstavuje vzájemné styky, kulturní výměny, spolupráci a dialog. Naopak v „interkulturní výchově“ jsou podle něj zahrnuty vzájemnost, výměna a dialog odlišných sociokulturních skupin.

Definuje ji takto: „Interkulturní výchova a vzdělávání přispívají k vytváření respektujících vztahů mezi různými kulturami, aby bylo možno vyhnout se negativním událostem, ke kterým dochází v multi-

kulturních společnostech, nikoliv pouze v majoritní skupině – jako např. odmítání menšinové skupiny (rasismus, xenofobie) – ale také mezi menšinami, jako je asimilace, akulturace, ztráta kulturních hodnot, ztráta individuální identity, opovrhování vlastní kulturou, násilná integrace a adaptace. Interkulturní vzdělávání vede k respektování neustále rostoucí kulturní rozmanitosti a otevírá cestu různým způsobům života, myšlení a chápání světa.“

MULTIKULURNÍ/INTERKULURNÍ VÝCHOVA V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Multikulturní/interkulturní výchova se v RVP PV objevuje opět ve vzdělávací oblasti Dítě a svět. Jedním z dílčích cílů této vzdělávací oblasti je poznávání jiných kultur. Pro děti v mateřské škole bychom mohli cíle této výchovy definovat následovně:

1. Znalosti
 - děti jsou si vědomy, že na planetě Zemi žijí lidé různých ras a národností
 - děti si uvědomují, že existují různé světové jazyky
 - děti porovnávají životní podmínky lidí z rozvojových a rozvinutých zemí
 - děti poznávají tradice ČR a jiných zemí
2. Dovednosti
 - děti komunikují s ostatními členy týmu
 - děti vyjadřují vlastní názor
 - děti rozvíjejí představivost
 - děti třídí informace, soustředí se na detail v textu (slyšeném nebo čteném)
 - děti rozvíjejí schopnost poznávat a tolerovat odlišnosti jiných národností a etnik
3. Postoje
 - děti respektují odlišnosti (kulturní, rasové, náboženské)
 - děti si uvědomují těžkosti života minorit ●

Zdroj: Lenka Dudková: *Globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchova v mateřských školách a na prvním stupni základních škol. Diplomová práce. PiF UP Olomouc, 2009. Vybrala a redakčně upravila Hana Kolářová.*

Anyana – děti a svět

Globální rozvojové vzdělávání a multikulturní výchova pro nejmenší

Inspirací pro metodiku *Anyana – děti a svět* byl metodický materiál Watoto od irské neziskové organizace Trócaire. Anyana – děti a svět přibližuje dětem v mateřských školách a na prvním stupni základních škol životy dětí z různých koutů světa. Anyana znamená v jazyce lunda (jeden ze zambijských jazyků) „dětí“.

Příběhy Brendy ze Zambie, Carlose z Angoly, Murise z Bosny a Hercegoviny, Pavleho ze Srbska, Nelua a Gabi z Moldavska, Tuborlida a Uuganbayara z Mongolska, Yasmeen a Wardy z Jemenu a Hyen z Vietnamu představují životy dětí ve věku 3–14 let ze zemí pro nás exotických¹. Každý příběh je rozpracován do několika aktivit, které ukazují život konkrétního dítěte na příkladu jeho rodiny, koníčků, prostředí, odkud pochází atp. Kromě příběhů dětí z jiných zemí je materiál doplněn o příběhy dvou dětí (Vojty a Alenky), které sice žijí v České republice, ale jejich rodiče z ČR nepocházejí.

Metodický materiál vznikl v širokém týmu lidí z praxe, od učitelek z mateřské školy přes lektory environmentální výchovy po lektory globálního rozvojového vzdělávání. Každý příběh je tak svým způsobem originální, neboť každý tvůrce/zpracovatel příběhu jednoho dítěte kladl důraz na jinou oblast (např. aktivity s Murisem jsou environmentálně zaměřené, aktivity Yasmeen a Wardy přibližují život lidí, kteří jsou nevidomí). V materiálu také můžete nalézt aktivity, které ve školce či škole sami použijí-

váte (např. Pavučinka lásky), jen jsou ozvláštěné příběhem dětí z rozvojových zemí.

Anyana – děti a svět dokáže obohatit školní vzdělávací program tím, že nabízí pedagogům konkrétní nástroj, jak začlenit témata multikulturní výchovy (jinakosti a stejnosti) do výuky. Hlavní myšlenkou není ukazovat odlišnosti, ale naopak podobnosti příběhů konkrétních dětí s životy dětí v ČR. Z naší praxe vyplývá, že děti přijímají odlišnost naprosto přirozeně. Chtějí se o nových kamarádech z exotických zemí dozvědět informace, které by chtěly vědět i o dětech z České republiky.

Podklady jsou připraveny pro učitele tak, aby s přípravou lekce měli co nejméně práce. Každá metodika (konkrétní příběh dítěte) je rozdělena do deseti částí: příběh dítěte, informace o dané zemi, ze které dítě pochází, úvodní aktivita, seznam fotografií, přehled aktivit, aktivity, přílohy, vytištěné, volně vložené fotografie a CD. V každé metodice je 10 aktivit (výjimkou je Vojta a Alenka z ČR, kde je 14 aktivit) s definovanými cíli, zařazení do vzdělávacích oblastí a průřezových témat, pomůcky, krátká motivace, otázky k fotografii a postup aktivity, popř. doplňkové aktivity.

Anyana – děti a svět je k zakoupení na DVD (<https://arpok.cz/eshop/publikace/1-stupen/anyana-deti-a-svet/>), případně k zapůjčení za poštovné.

Lenka Pánková, ARPOK Olomouc

VZDĚLÁVÁNÍ, KTERÉ PŘINÁŠÍ JINÝ POHLED NA SVĚT

ARPOK, o. p. s., je vzdělávací nezisková organizace, která od roku 2004 přináší do škol globální rozvojové vzdělávání. Pomáhá učitelům s výukou aktuálních témat dneška a zároveň o tématech otevřeně mluví s žáky a informuje o nich veřejnost. Podporuje tak otevřenou a tolerantní společnost a aktivní zapojení lidí do dění kolem nich.

Vizí ARPOKu je podílet se na udržitelném rozvoji světa a na vytváření společnosti, která je Aktivní, Respektující a Otevřená, vnímá Propojenost a Komplexnost světa a přijímá svůj díl odpovědnosti.

A (Aktivita) R (Respekt) P (Propojenost) O (Otevřenost) K (Komplexnost)

Více informací na:

www.arpok.cz,

www.facebook.com/ARPOK.Olomouc, info@arpok.cz

Příběh Yasmeen a Wardy

Ukázka z metodiky Anyana – děti a svět

Jmenujeme se Yasmeen a Warda a jsme sestry. Minulý rok nám bylo 13 a 14 let. Bydlíme s rodiči v oblasti Moccha v Jemenu v malé rybářské vesnici u jezera. Naše rodina je velmi chudá, protože práce je v naší zemi málo. Celá rodina bydlí v chýši, v podobné, v jaké bydlí i všichni naši kamarádi a příbuzní. Když jsme byly u maminky v břišku, byla maminka hodně nemocná a tatínek ji nemohl zavést k panu doktorovi, protože je to moc daleko a rodina neměla peníze na cestu ani na zaplacení lékařského ošetření. Také neměla moc dobrého jídla, stejně jako ho nemáme ani dnes. Proto má hodně dětí v naší zemi nemocné oči, říká se tomu šedý zákal.² My jsme měly velké štěstí. Do naší vesnice přijel pan doktor z daleké České republiky a oči nám operoval. Jsme velmi šťastné, protože už si můžeme hrát, dělat ruční práce a možná se jednou naučíme i číst a psát.

V metodice následují faktické informace o Jemenu³ pro učitele.

ÚVODNÍ AKTIVITA

Aktivita, kterou můžete využít jako úvod ke každé zemi a také jako spojovací prvek všech zemí. Naším průvodcem jednotlivými zeměmi bude Vít. V Jemenu budeme oslovovat Vít „Subbak“ podle jeho názvu v arabštině.

Cíle

- Děti jsou motivovány k práci na projektu.
- Děti si vytvářejí základní představu o mapě světa.
- Děti se seznámí s polohou prioritních zemí zahraniční rozvojové spolupráce České republiky ve světě.
- Děti se seznámí s některými výraznými reáliemi Jemenu.

Pomůcky

Mapa světa s vyznačenými obrysy jednotlivých prioritních zemí, obrys Jemenu namalovaný na velkém papíře nebo kartonu (podklady pro vytvoření najdete na CD), kufříky či krabice představující kufřík, cestovatelské deníky – jednotlivé listy s kopiemi obrázků z přílohy, školní sešit nebo jiná forma cestovatelského deníku, vítr – vyrobený např. z gázy, výtvarné potřeby, CD se zvuky větru nebo motivační hudbou dle vlastního uvážení, příloha 1, 2, CD Anyana – děti a svět.

Motivace

„Vít, ten se má, chvílku je tady a za chvíli úplně někde jinde. Prohání se po celém světě, nezná žádné hranice. Dívá se na svět z výšky a vidí hory,

¹ Země nejsou vybrány náhodně, celý projekt byl podpořen Ministerstvem zahraničních věcí v rámci Programu zahraniční rozvojové spolupráce a těchto osm zemí bylo definováno v Konceptu zahraniční rozvojové spolupráce 2004–2010 jako prioritní země, tedy země, kam ČR soustředila nejvíce finančních prostředků ze státního rozpočtu vyčleněných na rozvojovou spolupráci.

² Šedý zákal je nemocí hlavně starých lidí, u dětí je příčina v těhotenství – infekce matky nebo jsou na vině spalníčky, zarděnky či toxoplazmoza v průběhu těhotenství. Je to častá nemoc v rozvojových zemích, kde není na dobré úrovni lékařská péče (prenatální diagnostika, pediatrie) a medicína celkově.

³ V roce 2010 organizace Lékaři bez hranic zařadila Jemenu mezi oblasti, kde ve světě probíhají největší humanitární krize. O sedm let později je situace ještě horší: Každých deset minut umírá podle OSN v Jemenu malé dítě. Dva ze tří obyvatel trpí podvýživou a nemají jistotu, že se další den znovu najedí. Během vrcholu epidemie cholery v roce 2017 onemocnělo dávnou zapomenutou chorobou 5 000 Jemenců denně a jejich celkový počet se přiblížil milionu. Bez větší pozornosti okolního světa. „Je to pravděpodobně jedna z největších humanitárních krizí současnosti, za ní ale stojí skrytá a zapomenutá válka,“ tvrdí koordinátor humanitární mise OSN v Jemenu Jamie McGoldrick. Zdroj: Aktuálně.cz

zelené pastviny, spousty zvíře, ryb a vod. Vítr je prostě doma na celém světě a z výšky sleduje, co je kde pěkného, a také vidí, kde se dějí nepravosti. Fouká a létá si, jak se mu zachce. Když je veselý, hraje si s vlasy dětí v Africe, ale když se rozzlobí, odnese i celou střechu ve vedlejší vesnici. Umí být příjemně teplý, studený a dokáže přinést déšť. Náš Větrík-cestovatel nás zaneše, kam budeme chtít. Třeba do země, která leží daleko v Asii a jmenuje se Jemen. Zve nás na velkou cestu světem, zve nás na návštěvu k dětem. Jsou to děti, které žijí daleko od nás, ale mají někdy úplně stejná trápení a radosti jako my. Jindy jsou jejich starosti o dost větší než naše, a přece se dovedou radovat. Nebojte se při své cestě překonat všechny překážky a vydejte se do Jemenu s dobrými a přátelskými úmysly.“

Všechny děti sedí během úvodního vyprávění se zavřenýma očima, které otevrou až na pokyn učitelky. Naznačíme foukání větru tak, aby to děti cítily. K podbarvení motivačního vyprávěného textu můžeme použít například skladby z CD Bachova Varhanní hudba.

Postup

- Ve třídě si připravíme nástěnku s mapou světa a vyznačeným Jemenem.
- Dále můžeme mít velký obrys Jemenu, který v průběhu projektu proměníme s dětmi v koláž, která zemi charakterizuje. Využijeme výstřižků z časopisů i dětských kreseb – jídlo, krajina, zvířata, lidé, počasí, rostliny, ovoce, kulturní plodiny, stavby apod.
- Každé dítě si přinese malý kufřík nebo si „kufřík“ vyrobíme z papírových krabic.
- Do kufříku budeme dávat v průběhu celého projektu vytvořené výstupy – obrázky, výrobky. Děti se chystají na cestu a vymýšlejí, co si s sebou vezmou, co by mohly v Jemenu potřebovat (mohou to namalovat nebo si o přípravách na cestu jen povídáme).
- Do kufříku přibalíme také cestovatelský deník – školní sešit nebo jednotlivé listy svázané provázkem.
- Do deníku budeme kreslit (nebo jinak jednoduše zaznamenávat) naši cestu.
- V příloze naleznete obrázky, které vám s přípravou deníku pomohou – obrysy zemí, vlajky, černobílé foto dítěte z každé země, omalovánku světa s obrysy prioritních zemí.
- Vítr – Subbak můžeme využít také k reflexím aktivit během projektu nebo k celkové reflexi na jeho závěru.

JAK SE ŽIJE ARABSKÝM PRINCEZNÁM

Cíle

- Děti rozvíjejí fantazii, představivost.
- Děti soustředěně naslouchají a cvičí vnímání mluveného slova.
- Děti rozlišují mezi realitou a svými představami, sny či pohádkou.
- Děti rozvíjejí smyslové vnímání.
- Děti popíší rozdíly mezi lidmi a chápou význam tolerance.
- Děti se seznámí s významem zdravotní péče.

Vzdělávací oblast

- Dítě a svět

SEZNAM FOTOGRAFIÍ K PŘÍBĚHU YASMEENY A WARDY

1 Západ slunce nad městem | 2 Džamil a Nawal
3 Lamees a její kamarádi jdou do školy | 4 Obchůdek s malým prodávčem | 5 Ahmed a Hasan poznávají historii. | 6 Radwáns poznává své okolí. | 7 Starý rybař plete síť. | 8 Skupina zahalených žen | 9 Yasmeen po operaci | 10 Wardiny uzdravené oči

PŘEHLED AKTIVIT

Aktivita	Foto	Charakteristika	Poznámky
Jak se žije arabským princeznám str. 6, 7	1	diskuzní a výtvarná aktivita, aktivita rozvíjející smyslové vnímání a přibližující život zdravotně postižených	Příloha 5 Jak se žije ve tmě
Jak rosteme a co už umíme str. 8	2	výtvarná a diskuzní aktivita, aktivita rozvíjející sebeobsluhu a přibližující život zdravotně postižených	Příloha 3 Vystřihovánka s postavou dívky, chlapce a oblečením, z různých částí světa
Jak to chodí ve škole str. 9	3	námět na školní olympiádu s možností rozšíření o disciplíny přibližující život zdravotně postižených	Příloha 4 Návrhy stánků na olympiádu
Jak nakupujeme str. 10	4	hra s dramatizační nalučováním	
Jak tomu bylo dříve str. 11	5	námět na budování vztahu k historii a výtvarná aktivita rozvíjející sebezpoznaní dětí	
Jaké je místo, kde žijeme str. 12	6	pracovní a výtvarná aktivita, aktivita podněcující empatii ke zdravotně postiženým lidem	
Jak pracují naši rodiče a prarodiče str. 13	7	diskuzní a přírazovací aktivita s tématem povolání	
Jak je tomu ve světě dospělých str. 14	8	aktivita podporující samostatnost dětí	Příloha 5 Jak se žije ve tmě

Pomůcky

Fotografie 1, příběh „Vyprávění arabské princezny“, výtvarné potřeby, hudba, fotografie z Jemenu či arabských měst, šátky na oči, různé malé věci (korálky, plody, čočka, hrách, malé čtverečky), případně jehla a nitě či dětské hračky s otvory pro vkládání tvarů, příloha 5.

Motivace

Jemen je velmi chudá arabská země. Má bohatou a zajímavou historii, v současné době však velký počet obyvatel neumí číst a psát. V zemi je velká nezaměstnanost a lékařská péče je na nízké úrovni. Situace má dopad zejména na děti, které nemají možnost chodit do školy a nemají potřebnou lékařskou péči. Je dobře, že existují lidé a země, které se snaží Jemenu pomáhat.

Otázky k fotografii

- Co vidíte na fotografii?
- Co vás napadá? Jaký máte z fotografie města pocit?
- Líbí se vám? Chtěli byste tam bydlet?
- Jaká jsou města u nás?
- Víte, že v Jemenu jsou lidé velmi bohatí i lidé velmi chudí? Co to znamená být bohatý či chudý v zemi, jako je Jemen? Kde bydlí bohatí a kde chudí?

Postup

Sedíme v kruhu a začneme dětem vyprávět příběh o arabské princeznu:

„Do Jemenu, země na Arabském poloostrově, přijíždí novinářka Miša. Za pár dnů je pozvána na návštěvu do paláce, kde probíhá večeře pro zahraniční novináře u příležitosti narozenin krále. Miša je unavená z horka a nezvyklého jídla a jde se projít do zahrady, kde potká malou arabskou princeznu. Ta jí vypráví svůj příběh. Bydlí v krásném starém městě, v pohádkovém paláci, všichni ji hýčkají jako malou princeznu, má hodné rodiče a spoustu sourozenců. Vlastní hodně šatů, hraček, živých zvířátek, dobré jídlo a cukrovinky. Má vlastní učitele a plnou skříň knih. Jí se ale pořád zdá jeden sen. Za zdmi paláce bydlí také děti. Ty bydlí v malých chýších, nemají žádné hračky, často se dosyta nenají, nechodí do školy a nikdy neviděly knihu. Jsou často nemocné. Také v tom snu vidí dvě malé holčičky. Mají nemocné oči, protože jejich maminka neměla dostatek jídla a zdravotní péče, když byly v jejím bříšku. Princezna se proto rozhodne, že se bude hodně učit, aby se mohla stát dobrou královnou. Požádá svého učitele, ale ten jí říká, že dívky nemohou vládnout. Princezna se přesto učí a učí, a když trošku povyroste a rodiče jí začnou hledat ženicha, ví, že si musí dobře vybrat. Budoucí král musí být vzdělaný a moudrý, musí jí naslouchat a spolu pak dokážou dětem pomoci. Princezna nakonec opravdu najde moudrého krále. Společně pozvou do země lékaře a učitele, postaví nové školy a nemocnice. A za nějakou dobu se v jejich království opět umí děti smát, mohou si hrát a chodit do školy...“

(Příběh si můžete sami upravit podle svých zkušeností a potřeb.)

Následuje diskuse k příběhu: Zavoláme mezi sebe i novinářku Mišu. Ideální je, pokud můžeme využít pomoci dalšího pedagoga, zaměstnance školy, žáka z vyššího ročníku, kamaráda, rodiče či opravdového novináře. V každém případě by to měla být osoba schopná diskuse s dětmi úměrně jejich věku. Pokud tuto možnost nemáme, pomůžeme si fiktivní postavou – fotografií, loutka, namalovaná postava apod. Otázky za ni potom klademe my sami.

Zajímavé může být i využití techniky – mobilního telefonu, diktafonu, videokamery apod. Pro děti bude výjimečné se posleze slyšet či vidět a materiál můžete

využívat pro další práci. Například při rozvíjení dovednosti komunikovat, prezentovat, naslouchat apod. Pozor na ostych dětí, je nutné dbát na zapojení všech a na vytváření bezpečného prostředí během aktivity i pro zpětnou vazbu.

Pro diskuzi v přítomnosti novinářky Miši můžeme vyhradit ve třídě, případně v budově školy, speciální místo a zdůraznit tak jeho zvláštní význam.

Pozorování a povídání s novinářkou Mišou se totiž prolíná celým příběhem z Jemenu.

Otázky k příběhu: Proč máme rádi pohádky? Jak vznikají pohádky? Jaká je vaše nejmilejší pohádka? Ve které pohádce a kým byste chtěli být? Jaký je skutečný život dětí i dospělých v Jemenu? Proč je důležitá zdravotní péče a zdravá výživa?

Malovaný sen

- Požádáme děti, aby namalovaly obrázek, jak si představují arabské město, palác, zahradu a princeznu.
- Můžeme jim ukázat fotografie (vyhledáme je v knihách, na internetu či o ně požádáme v cestovní kanceláři).
- K malování můžeme dětem pustit vhodnou hudbu.
- Z namalovaných obrázků uděláme výstavu a povídáme si, co kdo namaloval a proč. Můžeme uspořádat i vernisáž pro rodiče, uvést a představit jim tak celé téma (projekt). Vernisáž oživí malé občerstvení či tradiční oděv.

Jak se žije ve tmě (nevidomým lidem):

Hra na Popelku

Z úvodního příběhu víme, že na světě žijí děti i dospělí, kteří vidí hůře než ostatní, nebo dokonce nevidí vůbec – nevidomí. V každé části této kapitoly jsme pro vás připravili jednu aktivitu, která pomůže dětem přiblížit svět nevidomých. Můžete je využít k povídání a úvahám, jaký je svět nevidomých, jaké překážky a nástrahy musí překonávat, jak významným smyslem je zrak, jak se chovat při setkání s nevidomým a jak pomáhat.

Úkolem dětí je s šátkem na očích rozřídít různé malé věci, například hromádku kukuřice a jeřabin, kulatých a hranatých korálků, dřevěných a skleněných korálků, hrachu a čočky, papírových a látkových čtverečků, trojúhelníků a čtverců z kartonu apod. Starší děti mohou třídít i více druhů předmětů než dva. K nácviku rozlišování tvarů používáme také různé vkládací tvary – můžeme použít hračky pro malé děti, například krychle s otvory pro vkládání tvarů.

Děti mohou třídít například ve dvojici v lavici, kdy jeden vidí. Nebo po větších skupinách u velkého stolu, jde to i na zemi.

Děti, které zrovna netřídí, požádáme, aby pozorovaly své kamarády, a v závěru aktivity se nezapomene zeptat, co viděly a co si o tom myslí.

Následuje diskuse o pocitech dětí během aktivity:

- Jak se vám dařilo třídění? Co bylo těžké? Co bylo snadné? Co vám pomáhalo? Jaké jsou vaše dojmy z pozorování kamarádů? Co se jim dařilo, co ne? Co si o tom myslíte? Mohly byste nějak pomoci, kdyby to byl opravdu nevidomý kamarád?
- Na závěr si s dětmi povídáme, že i v České republice žijí nevidomí lidé a jak je poznáme. Mluvíme o možných příčinách zrakového postižení (nemoc, úraz) a také o významu ostatních smyslů pro nevidomé. Přemýšlíme, jak můžeme nevidomým pomáhat a jak se k nim máme chovat. ●

Zdroj: Anyana – děti a svět, metodika ARPOK
Autorkou textu je Iva Koutná, Líška, z. s.

INFORMACE O JEMENU

Jemenská republika se nachází v oblasti Středního východu na nejjižnějším cípu Arabského poloostrova, omývaného Arabským a Rudým mořem. K území Jemenu patří ostrovy Sokotra a Perim. Hlavní město státu je San'á.

Jemen lze rozdělit do čtyř oblastí: Timahah (pobřežní nížina na západě), západní vysočinu, východní vysočinu (rozlehlá náhorní plošina v nadmořské výšce 2 000 m n. m.) a poušť Rub al Chálí na východě země (nachází se zhruba ve výšce 1 000 m n. m.). Nejvyšším bodem je Jabal an Nabi Shu'ayb (3 760 m n. m.). Jemen nemá stálý vodní tok, který by ústil do moře. Nachází se zde pouze sezónní toky, tzv. vádí. Nejvýznamnější jsou vádí Jawf, vádí Baná, vádí Hajr a vádí Al-Masilah.

Pro Jemen jsou charakteristické velké rozdíly mezi denními a nočními teplotami způsobené pouštěmi. V pobřežních nížinách a pouštních oblastech na východě rostou datlovníky, banánovníky, citrusy, tamaryšky, akácie a druhy rostlin odolné vůči suchu. Na vysočinách se pěstují převážně kulturní plodiny, jako je pšenice, vinná réva, melouny, fíkovníky a rohovník. V horských oblastech se pěstuje káva, khat a vyskytují se různé druhy křovin a stromů.

Faunu zastupuje v Jemenu pavián, hyena, liška a králík. Ostrov Sokotra je označován za „Galapágy Indického oceánu“. Vyznačuje se velkou biologickou rozmanitostí a velkým množstvím druhů, které nelze nalézt nikde jinde na světě.

V oblasti dnešního Jemenu se v dávné minulosti nacházela říše královny ze Saby, jejímž centrem bylo město Marib na okraji pouště Rub al Chálí.

Tato říše spadala asi do 8. století před naším letopočtem. Mýty je také opředeno založení hlavního města San'á, neboť je připisováno Šemovi, synu Noema, kterého známe z biblického příběhu o potopě světa. Starí Římané tuto oblast nazývali „Arabia Felix“ neboli Šťastná Arábie. V roce 631 n. l. území dobyl Mohamed a oblast začala být islamizována. Islám je v této zemi stále nejvíce zastoupeným náboženstvím.

V 16. století se země stala součástí Osmanské říše, ale již na začátku dalšího století byli osmanští Turci ze země vyhnáni. Do oblasti se vrátili v 70. letech 19. století a zůstali zde až do svržení v roce 1914, kdy severozápadní část připadla imámům (islámským duchovním vůdcům). Od roku 1918 je země rozdělena na dvě části (sever a jih). Vláda imámů v severní části skončila v roce 1962 a byla zde vyhlášena Jemenská arabská republika.

V roce 1839 do jižní země přišli Britové, pro které měl největší význam strategicky důležitý přístav Aden. Ten se v roce 1937 stal britskou korunní kolonií. Později se kolonie rozšířila a vznikla zde tzv. Jihoarabská federace. Britové z oblasti odešli v roce 1967 a na místě jejich kolonie vznikla marxisticky orientovaná Jemenská lidově demokratická republika. Obě části žily ve vzájemném napětí a válečném konfliktu, které skončilo až sjednocením v roce 1990.

Zemědělství zaměstnává asi polovinu obyvatel. Pro domácí spotřebu se pěstuje sorgo, pšenice, proso, brambory, rajčata, melouny, banány a papája, na export pak káva, víno, sezam, tabák a bavlna. Na náhorních plošinách jsou chovány ovce, kozy a skot. Významný je rybolov. Jemen je jednou z nejhudšších zemí arabského světa. Jeho ekonomika je závislá především na ropě. V zemi se kromě ropy, která byla objevena v 80. letech 20. století, těží také draselné soli a fosfáty. Průmysl je zatím soustředěn v přístavním městě Aden, kde je velká rafinerie ropy. Zpracovávají se kůže, zelenina a tabák na cigarety. V zemi neexistuje železniční síť a jen málo silnic má pevný povrch. Mezinárodní letiště mají města Aden a San'á. Největšími přístavy jsou Aden a Hodejja.

Sociální péče a školství jsou na nízké úrovni. Porodnost je v zemi vysoká, avšak značná je také kojenecká úmrtnost. Vzdělání je bezplatné, ale je dostupné pouze omezenému počtu dětí ve městech. Gramotných je přes 70 % mužů, ale asi jen 30 % žen.

